प्रुडेन्शियल नॉर्म्स - सीआरएआर काढण्यासाठी जोखीम-भार (परिच्छेद ४.३ अनुसार)	
१. देशांतर्गत व्यवहार	
अ) फंडेड रिस्क ॲसेट्स	
ॲसेटच्या बाबी	**जोखीमभार**
१. **शिल्लक**	
१) (विदेशी मुद्रेतील नोटांसह) आरबीआयकडे शिल्लक असलेली रोख रक्कम	०
२) युसीबीज् मधील चालु खात्यातील शिल्लक	२०
३) इतर बँकांच्या चालु खात्यांमधील शिल्लक	२०
२) गुंतवणुकी	
१) सरकारी प्रतिभूतींमधील गुंतवणुक	२.५
२) केंद्र/राज्य सरकारांनी हमी देलेल्या इतर मंजुरीप्राप्त प्रतिभूतींमधील गूंतवणुक	२.५
३) व्याज प्रदान आणि मुदलाची परतफेड ह्याबाबत केंद्र सरकारने हमी दिलेल्या इतर प्रतिभूतींमधील गुंतवणुक. (ह्यात इंदिरा/किसान विकासपत्रांमधील गुंतवणुक व केंद्र/राज्य सरकारांनी व्याजप्रदान व मुदलाची परतफेड ह्यासाठी हमी दिली आहे अशी गुंतवणुक समाविष्ट आहे).	२.५
४) व्याजप्रदान व मुदलाची परफेड ह्याबाबत राज्य सरकारने हमी दिली आहे अशा प्रतिभूतींमधील गुंतवणुक.	२.५
सूचनाः व्याजप्रदान व मुदलाची परतफेड ह्याबाबत राज्य सरकारने हमी दिली आहे, व जी अकार्यकारी गुंतवणुक झाली आहे, अशा प्रतिभूतींमधील गुंतवणुकींना १०२.५ टक्के एवढा जोखीमभार लागु होईल (मार्च ३१, २००६ पासून)	
५) केंद्र/राज्य सरकारने, व्याजप्रदान व मुदलाची परतफेड ह्याबाबत हमी दिली नाही अशा इतर मंजुरीप्राप्त प्रतिभूतींमधील गुतवणुक	२२.५
मंजुरी प्राप्त बाजार कर्ज कार्यक्रमाचा एक भाग नसलेली, सरकारी उपक्रमांच्या सरकारने मंजुरी दिलेल्या प्रतिभूतींमधील गुंतवणुक	२२.५
६) (अ) स्थिर ठेवी, ठेवींची प्रमाणपत्रे इत्यादीबाबत, वाणिज्य बँका, जिल्हा केंद्रीय सहकारी बँका आणि राज्य सहकारी बँकांवरील दावे. (ब) मुदत/स्थिर ठेवी इत्यादींसारखे, नागरी सहकारी बँकांवरील दावे.	२०
७) अखिल भारतीय सार्वजनिक वित्तीय संस्थांनी दिलेल्या बॉंड्समधील गुंतवणुक.	१०२.५
८) सार्वजनिक वित्तीय संस्थांनी त्यांच्या टियर २ भांडवलासाठी दिलेल्या बॉंड्समधील गुंतवणुक.	१०२.५
९) इतर सर्व गुंतवणुकी. सूचना- अमूर्त ॲसेट्स व टियर १ भांडवलामधून वजा केलेला तोटा ह्यांना शून्य भार दिला जावा.	१०२.५
१०) "डब्ल्यु आय" प्रतिभूतिमधील ऑफ बॅलन्सशीट (निव्वळ) स्क्रिप-निहाय स्थिती	२.५
३ कर्जे व अग्रिमराशी	

१) खरेदी केलेली व डिसकाउंट केलेली बिले ह्यासह कर्जे व अग्रिम राशी आणि भारत सरकारने हमी दिलेल्या इतर कर्ज सुविधा	०
२) राज्य सरकारने हमी दिलेली कर्जे.	०
३) अकार्यकारी झालेली (३१.०३.०६ पासून), राज्य सरकारने हमी दिलेली अग्रिमराशी	१००
४) भारतसरकारच्या सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रमांना दिलेली कर्जे	१००
५) रियल इस्टेट एक्सपोझर (जोखीम) अ) गहाणवट ठेवेलेले व्यक्तिगत गृह कर्जः ● रु ३०. लाख पर्यंत (एलटीव्ही रेशो *= किंवा < ७५%) ● रु ३० लाखांपेक्षा अधिक (एलटीव्ही रेशो = किंवा < ७५%) ● कर्ज रक्कम कितीही असल्यास (एलटीव्ही रेशो > ७५%) ब) व्यापारासाठी रियल इस्टेट क) सहकारी/गृह सोसायट्यांचा गट व गृहमंडळ आणि अन्य कोणत्याही कामासाठी	 ५० ७५ १०० १०० १
** एल टीव्ही रेशो म्हणजे, त्या खात्यामधील एकूण येणे असलेल्या रकमांची टक्केवारी (उदा- कोणतेही नेटिंग न करता "मुदल + उपवर्जित व्याज + त्या कर्जाबाबतचे इतर आकार") ही अंशामध्ये, आणि बँकेकडे गहाण ठेवलेल्या रहिवासी मालमत्तेचे वसुली होण्याजोगे मूल्य छेदात ठेवून मिळालेले गुणोत्तर*	
६) फुटकळ कर्जे व अग्रिम राशी अ) वैय्याक्तिक कर्जासह ग्राहकाला दिलेले कर्ज ------------------------------------ ब) सोने चांदीच्या दागिन्यांवर रु १ लाखपर्यंत दिलेले कर्ज -------------------------- क) शैक्षणिक कर्जासह इतर सर्व कर्जे व अग्रिमराशी --------------------------------- ड) शेअर्स/डिबेंचर्सच्या प्राथमिक/गहाणवट प्रतिभूतींविरुध्द दिलेली कर्जे --------------	 १२५ ५० १०० १२७.५
७) लीजड ॲसेट्स अ) हायर-परचेस/लीजिंग व्यवहारात असलेल्या व आता ॲसेट फायनान्स कंपनीज् असे वर्गीकरण केलेल्या एनबीएफसीना पात्र अशा कार्यकृतींसाठी दिलेली कर्जे व अग्रिमराशी ब) हायर-परचेस/लीजिंग व्यवहारातील, ठेवी न स्वीकारणाऱ्या सिस्टॅमॅटिकली इंपॉर्टंट अबँकीय वित्तकंपन्यांना (एनबीएफसी-एनडी-एसआय) पात्र अशा कार्यकृतींसाठी दिलेली कर्जे व अग्रिमराशी.	 १०० १२५
८) डीआयसीजीसी/ईसीजीसी खाली दिलेल्या अग्रिमराशी---------------------------- सूचनाः- ५०% हा जोखीमभार हमी दिलेल्या रकमेपुरताच सीमित असावा- खात्यामधील येणे असलेल्या सर्व रकमेवर नसावा. दुसऱ्या शब्दात, हमी दिलेल्या रकमेच्या वर/अतिरिक्त येणे रकमेवर १००% जोखीमभार लागु होईल.	५०
९) जेथे पुरेसे मार्जिन उपलब्ध आहे तेथील मुदत ठेवी, जीवन विमा पॉलिसी, एनएससीज्, आयव्हीपी व केव्हीपी ह्याबाबतच्या अग्रिमराशी.	०
१०) सुपर-ॲन्युएशन लाभांखाली, बँक कर्मचाऱ्यांना दिलेली व फ्लॅट/घर गहाण ठेवून दिलेली कर्जे	२०
सूचनाः- जोखीमभार, ठरविण्यासाठी, एखाद्या कर्जदाराची एकूण फंडेड व नॉन फंडेड जोखीम काढताना, बँका त्या कर्जदाराच्या येणे असलेल्या जोखमीविरुध्द "नेट-ऑफ" करु शकतात.	
अ) रोख मार्जिन किंवा ठेंवीच्या गहाणवटीवर दिलेल्या अग्रिम राशी	
ब)कर्जदाराच्या चालु किंवा अन्य खात्यामधील विशिष्ट उद्देशासाठी न ठेवलेल्या व कोणतेही लिएन नसलेल्या जमा शिल्लकी	

क) घसारा किंवा बुडित कर्जांसाठी तरतुदी केल्या गेल्या आहेत अशा कोणत्याही ॲसेट्स संबंधाने	
ड) डीआयसीजीसी/ईसीजीसी ह्यांच्याकडून आलेले व वेगळ्या खात्यात घातलेले व संबंधित खात्यामधील थकित बाकी विरुध्द त्यांची तडजोड न होऊ शकल्याने प्रलंबित असलेले दावे.	
४) इतर ॲसेट्स	
१) इमारत/जागा, फर्निचर व फिक्सचर्स	१००
२) इतर ॲसेट्स	
१) सरकारी प्रतिभूतींवरील येणे असलेले व्याज	०
२) आरबीआयकडे ठेवलेल्या सीआरआर शिल्लकींवरील उपवर्जित व्याज	०
३) कर्मचाऱ्यांना दिलेल्या कर्जांवरील येणे असलेले व्याज	२०
४) बँकांकडून येणे असलेले व्याज	२०
५) इतर सर्व ॲसेट्स	१००
५) खुल्या स्थितीवरील बाजार-जोखीम	
१) विदेशी मुद्रेच्या खुल्या स्थितीवरील बाजार जोखीम (प्राधिकृत डीलर्सनाच लागु)	१००
२) सोन्याच्या खुल्या स्थितीवरील बाजार जोखीम	१००

ब) ताळेबंदाबाहेरील (ऑफ बॅलन्स शीट) बाबी

ताळेबंदाबाहेरील बाबींना असलेली क्रेडिट रिस्क एक्स्पोझर काढण्यासाठी, प्रथम खालील कोष्टकात दिलेल्या "ऋण रुपांतर घटकाने", ताळेबंदाबाहेरील प्रत्येक बाबीच्या दर्शनी मूल्याला गुणले जाते. ह्याला त्यानंतर, संबंधित काउंटर पार्टीला खाली दिलेल्या भाराने पुनश्च गुणले जाते.

अनुक्रमांक	**संलेख**	**ऋण रुपांतर घटक (%)**
१	डायरेक्ट क्रेडिट सबस्टिटयुट्स. उदा. कर्ज असल्याबाबतच्या (इनडेटेडनेस) सर्वसाधारण हमी. (कर्जे व प्रतिभूतींसाठी वित्तीय हमीचे काम करणाऱ्या स्टँड एलसींसह) आणि स्वीकारलेले (ॲक्सेप्टन्सेस) संलेख (कॅरॅक्टर ऑफ ॲक्सेप्टन्स असलेल्या एंडॉर्समेंट सह)	१००
२	विशिष्ट व्यवहार-संबंधित आकस्मिक बाबी (उदा. विशिष्ट व्यवहारांशी संबंधित हमी व स्टँडबाय एलसीज्	५०
३	लघुमुदतीच्या स्व-निर्धारणक्षम (सेल्फ लिक्विडेटिंग) व्यापार-संबंधित आक्स्मिक बाबी (उदा. अंडरलायिंग शिपमेंट्स द्वारा गहाणवट ठेवलेल्या कर्जांची कागदपत्रे (डॉक्युमेंटरी क्रेडिट्स))	२०
४	विक्री व पुनर्खरेदीचे करारनामे आणि जेथे कर्ज जोखीम बँकेवरच येते अशी रिकोर्ससह केलेली ॲसेट्सची विक्री	१००
५	फॉरवर्ड ॲसेट खरेदी, फॉरवर्ड डिपॉझिट, आणि अंशतः प्रदान केलेले शॅम्स व प्रतिभूती, जेथे काही ड्रॉ डाउन बरोबर दायित्व दर्शविले जाते.	१००
६	नोट इश्युईंग सुविधा आणि फिरत्या अंडर-रायटिंग सुविधा	५०

७	इतर दायित्वे (उदा. फॉर्मल स्टँडबाय सुविधा व क्रेडिट लाईन्स) जी एक वर्षापेक्षा अधिक मूळ परिपक्वता असलेली आहेत.	५०
८	मूळ परिपक्वता एक वर्षाची असलेली अशा प्रकारची किंवा कोणत्याही वेळी विना अट रद करता येण्यासारखी दायित्वे	०
९	१) इतर बँकांच्या प्रति-हमीविरुध्द बँकांनी दिलेल्या हमी	२०
	२) बँकांनी स्वीकारलेल्या बिलांच्या कागदपत्राचे बँकांद्वारे रिडिस्काउंटिंग. बँकांनी डिस्काउंट केलेली व इतर बँकेने स्वीकारलेली बिले बँकेवरील फंडेड क्लेम समजल्या जाईल.	२०
	सूचनाः- अशा बाबतीत बँकांचे पूर्ण समाधान झालेले असावे की प्रत्यक्षात ते रिस्क एक्सपोझर दुसऱ्या बँकेवरच आहे. एलसीखाली खरेदी केलेली/डिसकाउंट केलेली/ निगोशिएट केलेली बिले (जेथे लाभार्थीला केलेले प्रदान हे "अंडर रिझर्व" खाली केले जात नाही) ही एलसी देणाऱ्या बँकेवरील जोखीम समजली जाईल- कर्जदारावरील नव्हे. कॅपिटल अडेक्वसीसाठी, वर दिलेल्या सर्व स्वच्छ निगोशिएन्सना, आंतर बँकीय जोखमींना लागु असलेले जोखीमभार लावले जातील. "अंडर रिझर्व" असलेल्या निगोशिएशन्स बाबत, ही जोखीम कर्जदारावर असल्याचे समजले जाईल व त्यानुसार जोखीमभार लावला जाईल.	
१०	पुढील प्रमाणे असलेले मूळ परिपक्वता असलेले विदेशी मुद्रेचे, येणे असलेले एकूण करार - १४ कॅलेंडर दिवसांपेक्षा कमी असलेले-------------------- १४ दिवसांपेक्षा अधिक पण एक वर्षापेक्षा कमी----------- अतिरिक्त प्रत्येक वर्ष किंवा त्यांच्या भागासाठी-----------	 ० २ ३
	सूचनाः जोखमीभार ठरविण्यासाठी, एखाद्या कर्जदाराचे एकूण फंडेड व नॉनफंडेड एक्सपोझर काढताना, बँका, खास विशिष्ट उद्देशासाठी न ठेवलेल्या व कोणत्याही लिएन पासून मुक्त असलेल्या चालु किंवा इतर खात्यामधील जमा असलेल्या शिल्लकेविरुध्द, त्या कर्जदाराच्या एकूण येणे रकमेबाबतच्या जोखमीचे "नेट ऑफ" करु शकतात. वर दिल्याप्रमाणे रुपांतरण घटक लागु केल्यानंतर, अशा तडजोड केलेल्या ताळेबंदाबाहेरील मूल्याला, संबंधित प्रतिपक्षाला लागु असणाऱ्या भाराने पुनः गुणावे.	

सूचनाः सध्या प्राथमिक नागरी सहकारी बँका ताळेबंदाबाहेरील बहुतेक व्यवहार करु शकणार नाहीत. तथापि, त्यांची विस्तार क्षमता पाहता, ताळेबंदाबाहेरील निरनिराळ्या बाबींसमोर जोखीमभार दाखविण्यात आले आहेत व कदाचित हे व्यवहार प्राथमिक नागरी सहकारी बँका भविष्यात करु शकतील.

२) बँकांच्या विदेशातील व्यवहारांबाबत अतिरिक्त जोखीमभार (फक्त प्राधिकृत डीलर्स साठी)

१) विदेशी मुद्रा आणि व्याजदर संबंधित करार

१) विदेशीमुद्रा करारांमध्ये पुढील गोष्टींचा समावेश आहे -

अ) (क्रॉस करन्सी) आंतर-मुद्रा व्याजदर- अदलाबदल (स्वॅप्स)

ब) फॉरवर्ड विदेशी मुद्रा करार

क) मुद्रांबाबतचे भविष्यकाल

ड) खरेदी केलेले चलन-पर्याय

ई) अशाच प्रकारचे इतर करार

२) ताळेबंदाबाहेरील इतर बाबींप्रमाणेच, खाली दिल्यानुसार दोन टप्प्यांची आकडेमोड लागु होईल -

अ)पायरी-१-प्रत्येक संलेखाच्या राष्ट्रीय मुद्दल रकमेला (नॅशनल प्रिन्सिपल अमाउंट) खाली दिलेल्या रुपांतरण घटकाने गुणले जाते —

मूळ परिपक्वता	रुपांतरण घटक
एक वर्षापेक्षा कमी	२%
एक वर्ष आणि दोन वर्षांपेक्षा कमी	५% (म्हणजे २% + ३%)
प्रत्येक अतिरिक्त वर्षासाठी	३%

ब) पायरी २ः अशा प्रकारे मिळालेल्या मूल्याला, वरील १-अ मधील संबंधित प्रतिपक्षाला दिलेल्या जोखमी भाराने गुणले जाते.

२) व्याजदर करार

३) व्याजदर करारात पुढील गोष्टींचा समावेश होतो -
अ) एकमेव मुद्रा व्याजदर अदलाबदली
ब) पायाभूत अदलाबदली (बेसिक स्वॅप्स)
क) फॉरवर्ड रेट ॲग्रीमेंट्स
ड) व्याजदर भविष्ये
इ) खरेदी केलेले व्याजदर पर्याय
फ) अशाच प्रकाचे इतर करार

४) ताळेबंदाबाहेरील इतर बाबींप्रमाणेच खाली दिल्यानुसार दोन टप्प्यांची आकडेमोड लागु होईलः
अ) पायरी-१-प्रत्येक संलेखाच्या राष्ट्रीय मुद्दल रकमेला खाली दिलेल्या टक्केवारीने गुणले जाते.

मूळ परिपक्वता	रुपांतरण घटक
एक वर्षापेक्षा कमी	०.५ %
एक वर्ष आणि दोन वर्षांपेक्षा कमी	१.० %
प्रत्येक अतिरिक्त वर्षासाठी	१.० %

ब) पायरी २- अशा प्रकारे मिळालेल्या मूल्याला, वरील १-अ मधील संबंधित प्रतिपक्षाला दिलेल्या जोखीम भाराने गुणले जाईल.

सूचना - सध्या, बहुतेक प्राथमिक नागरी सहकारी बँका फोरेक्स व्यवहार करत नाहीत. तथापि, ज्यांना एडींचा परवाना दिला गेला आहे त्या बँका वर दिलेले व्यवहार करु शकतात. एखाद्या विशिष्ट व्यवहाराबाबत जोखीमभार देण्यात अनिश्चितता आल्यास, त्यासाठी आरबीआयकडून स्पष्टीकरण घेण्यात यावे.

****